СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНІЙ. — СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXII. Ч. 230. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 2. жовтня 1924. VOL. XXXII. No. 230. Jersey City, N. J., Thursday, October 2, 1924. THREE CENTS.

Американський уряд не вступить ні одного кроку в імміграційній справі.

ВАШИНГТОН, 30. вересня. — Американські урядники дали до зрозуміння представникам газет, що уряд не думає уступати в імміграційним законі ні на один крок, хочби Ліга Народів не знати які заходи робила.

Уряд стоїть на становищи, що імміграція се чисто домашня справа Злучених Держав, в які цікий другий уряд мішатися не може.

ЛА ФОЛЕТ ПЯТНУЄ ВИКИДАННЕ ЙОГО ЕЛЕКТОРІВ.

ВАШИНГТОН, 30. вересня. — Сенатор Ла Фолет, поступовий кандидат на уряд президента Злучених Держав, осуджує остро в своїй публичній заяві республиканців і демократів за викинення його прихильників з листи електорів у стейті Луізіяні.

Сенатор складає вину за сей вчинок на реакціонерів у рядах обох старих партій та приписує сей поступок бажанню пофалшувати дислід народного голосования. На його думку, се поведение є безаконним і вказує на страх, з яким провідники обох партій дивляться на осінні президіяльні вибори. Він каже, що заходи сі пімстяться тяжко на їх авторах.

ЖІНКА ЛА ФОЛЕТА ЗА СВОЇМ МУЖОМ.

НЮ ЙОРК, 30. вересня. — Жінка сенатора Ла Фолета виступила тут в Тавн Голі з політичною промовою за президіяльною кандидатурою свого мужа.

Ціла промова оборонала сенатора перед закидом радикалізму. Жена називала свого мужа старо-модним чоловіком, який вірить у уряд та думає придержуватися конституції.

ГЮЗ ВИЗДЖАЄ НА ВИБОРЧУ АГІТАЦІЮ.

ВАШИНГТОН, 30. вересня. — Секретар стейту Гюз виїздже незадовго на виборчу агітацію за кандидатурою Кулиджа. Має він говорити в кількох містах на заході й півдни.

Кажуть, що головна ціль його виборчої поїздки здержати американських Німців перед громадним голосованнем за Ла Фолетом.

ВІДКРИВАЮТЬ ХАБАРІ ДЛЯ МІНІСТРА.

ВАШИНГТОН, 30. вересня. — Американський уряд уже дістав зізнання від кількох свідків у Канаді, з яких виходить, що Фол, бувший міністер внутрішних справ у кабінеті Гардінга, дістав за свое поперте Синклера та других нафтярів, найманих державні нафтові терени, „бонди свободи" на суму 90,000 долярів.

РОБІТНИЧІ ЮНІ ПРО СТЕЙТОВИХ КАНДИДАТІВ.

НЮ ЙОРК, 30. вересня. — Стейтова Федерація Праці заявилася за губернаторською кандидатурою дотеперішнього губернатора Смита.

СТРАШНІ БУРІ ЗДОВЖ АТЛЯНТИЙСЬКОГО ОКЕАНУ.

НЮ ЙОРК, 30. вересня. — Ціле побереже Атлянтійського океану від Нової Англії на півночи аж по Флориду на полудне навістили нині страшні бурі. Найбільше лютували вони в середних стейтах. Буря повивертала дерева й доми. Не обійшлося й без випадків у людях. Головно в стейті Пенсилвенії було богато випадків; через зливу навіть в неодній майні треба було перервати роботу.

ЗЕМЛЕТРУС В АМЕРИЦІ.

ПОРТЛЕНД, Мейн, 30. вересня. — В цілій північній части Нової Англії дався нині відчути легкий землетрус.

В місті Рокленді здялися чути два потрясення. Перше потрясение случилося коло години 3. минут 50, і воно потрясло поважно будинками. Друге, що случилося пять хвилин опісля, було слабше.

МІСЬКА БАНДА НА ЗБОРАХ КУ-КЛАКС-КЛЯНА.

КАНЗАС СИТІ, 30. вересня. — Міський уряд розвів слідство в справі появи музичної банди міської поліції на зборах Ку-Клакс-Клана.

Диригент музики виправдується, що музика попала на сі збори через похибку.

ЕПІСКОП ПРО ЖІНОЧІ СПІДНИЦІ.

ЧИКАГО, Ілліноїс, 30. вересня. — Гюз, епископ методиської епископальної церкви, виступив в оборони нових жіночих мод, як стрижения волося, коротких спідничок та популярних американських легкодушних співанок.

На його думку, всяка критика того рода се вислів звичайного собі невдоволения старшого покоління молодшим.

ВИПРАВА ПО ЗАТОПЛЕНІ СКАРБИ.

НЮ ЙОРК, 30. вересня. — Зі Сават Брукляна виїздже нині виправа по великі скарби, затоплені на дні Атлянтійського океану.

Скарби сі находяться на кораблю Мериді, котрий належав до Ворд Лайни, а котрий потонув в маю 1919 року коло Верджінія Кейпс підчас зударення з кораблем Фарагатом. Ладунок затопленого корабля складається межи нічим з великої скількости срібла, разом вартости до 500,000 долярів, великих припасів золота й діямантів. Межи дорогим камінєм є також широке в світі звісні рубіни божевільної вдови по нещасним цісарю Мексика, Максиміліяні Габсбургу.

Виправу приготовляє кількох богатих нюйоркських бізнесменів. Вони наняли два парові кораблики, інженірів та вправних нурків. Дві подібні виправи, які вибиралися туди в 1917 та 1921 році, не принесли нікого висліду.

ЗЕЛЯНИЧА КАТАСТРОФА.

ТАПЕР ЛЕЙК, Ню Йорк, 30. вересня. — Пасажирський поїзд зелізниці Ню Йорк Сентрел, їдучий з Монтреалю до Нью Йорку, натрафив коло 9. години в ночи коло міста Сабатиса в горах Адирондекс на підмуслений тор. Завдяки тому, що машиніст побачив вибоїну на кількадесять кроків вперед, обійшлося без більшого нещастя. Поїзд звільнив скорість; всеж таки локомотива, пакунковий віз та один спальний віз вискочили зі шин і перевернулися. Потерпів тілесні ушкодження один машиніст. Пасажирів лищень викинуло з ліжок.

ПРИВАТНЕ СЛІДСТВО НАД НАДУЖИТТЯМИ УРЯДНИКІВ.

ВАШИНГТОН, 30. вересня.— Американський місіонер Френк Вендерлин, котрий приїхав тому кілька місяців назад до столиці, щоби почати слідство над надужиттями федеральних урядників, заявляє, що він думає розширити своє слідство. Він має зі собою цілу хмару приватних детективів. Його заява викликує велике розярение серед урядників департаментів скарбу, судівництва та нутрішніх справ.

УКРАЇНІЗАЦІЯ НА ОДЕЩИНІ.

Президія одеської губ. проф. Гади, обзнайомившись з наслідками обслідування проф. спілок щодо українізації, сконстатувала, що ні одна спілка, за виключенням „робітземлісу" не виконала вповні завдання. Цілому рядові губ. відділів спілок запропоновано на протязі трьох місяців перевести дідоводство на українську мову в тих місцевостях де більшість членів розмовляє по українськи, а всім взагалі спілкам запропоновано вжити енергійних заходів до заміни робітників, що не знають української мови На найбільших перевиборах кандидатами слід пропонувати тільки таких осіб, що знають українську мову.

Одеський Губвиконком постановив перевести частину українізації губернияльної періодичної преси і повну українізацію окружної преси і звернувся до Гатау (російського телегр. агенції) з проханням вжити заходів, щоби від 1. серпня Ратау присилало телеграми українською мовою. З цеї нагоди Орг. Відділ при ВУЦВК звернувся до Ратау з запитанням, в якій мірі можливо перевести в життя надсилання до всіх газет на переферії телеграм українською мовою.

КОРОТКЕ ВОЛОССЯ І ПОВНОЛІТНІСТЬ.

Манія короткого волосся поширилась всюди. В Парижі одна дівчина справила тодичні несподіванку, обтявши собі волосся, зявилась із фризурою, подь як Нікон. Огірчений, бальо заскаржив фризера, що без дозволу обтявав волосся його доньці. З нагоди цього паріжські фризіери, нараджувався над важним для них питанням: Як розпізнати, котра молода жінка має право жертвувати свое волосся, а котра ні. Вкінці рішили, що неповнолітні мусять мусять приносити батьківські згл. опікунський дозвід, а віддані жінки повновласть від свого чоловіка. Головно велику увагу слід звернути на замужні жінки, бо чоловіки є пятливійші в туалетних питаннях як батько і мати.

ХИТРА ВОРОНА.

До пастуха Грися Вороні в Серпках Середніх під Рогатином, приступив в полі бандит і під загрозою револьвера заказав чобіт, які мов пастух на ногах. Ворона був мабуть не такий боягуз як хитрун і не кажучи нічого, почав стягати чоботи. Стягання не йшло якось і Ворона попросив помочі в бандита. Бандит, рад не рад, почав помагати Вороні, але той використавши момент копнув бандита в бороду. Бандита повалились, а Ворона дав ногам знати в ліс. Таким чином спас Ворона чоботи, а може й життє.

СКРИПАК ВАТАЖКОМ ДИКУНІВ.

Молодий скрипак, Тома Зайдель що недавно повернув із світового турне до Европи, пережив в Новій Зеляндії цікаву пригоду. Запрошеному на якесь свято тубільців, вдало Зайдлеви на думку — заграти щонебудь дикунам, які роду не чули скрипки. Дикуни побожеволіли з захапления. Коли скрипак скінчив підійшла до нього депутація племени, яка жертвувала йому гідність ватажка. Одвачє не дивлючись на те, що ватажкові можна було вбити кожного чоловіка, який йому не подобаєтьея, Зайдель не прияв пропозиції.

НАРЕШТІ.

Відомий італійський письменник Д'Анунціо, який сейчас по уха пірнув в політику, тепер вернути до старих богів своєї поетичної творчости. У відповідь на поголоски про його приступлення до протифашистівського союза, Д'Анунціо опублікував письмо, яке кінчить ся словами: „Приятелі вороги, що посвятили себе політиці, мусять від тепер махнути на мене рукою. Я живу для свого відродженого мистецтва і украшую собі ним дарований мені дім. Ніщо з того, що діється поза моїм домом, мене не цікавить".

АРЕШТУВАННЯ В ЛУЦЬКУ.

Недавно польська поліція перевела ряд арештувань підчас зібрання комуністів в Луцьку. При арештованих найшли богато компромітуючого, як документи відозви, конікати.

ЗНЕСЕННЯ МНОГОЖЕНСТВА В ТУРЕЧЧИНІ.

Як звісно мусульманські закони позволяють мужчинам жинитися з чотирма жінками. Тепер турецький парлямент змінив цей закон і обмежив стан многоженства. Згідно з цим новим законом ніякий мусульманин не моглиме легально вінчатись з більше, як одною жінкою. Закон передбачує виїмки,кол иможна мати й другу жінку, але то може за дозволом суду.

СМЕРТЬ РЕКОРДОВОГО ЗЛОЧИНЦЯ.

На днях помер в одній з лондонських тюрем 80-літний злочинець Карті, який міг похвалитися рекордами в кількох напрямах. Більшу половину свого довшого життя, бо 48 літ просидів він в тюрмі. Був він найбільше відомим злодіем Великої Британії. Не спеціялізувався в ніякому напрямі— крав усе, що попало йому під руку. Крадені річи заедно заколював, бо сподівався арештування. Щойно висидівши арешт, проживав крадене. Розкидував легко відсиджене добро, Карті крав на ново. Відсиджував, крав відсиджував і на ново Не дивлючись на свою зручність ніколи не міг допасти чого-сь „грубшого", на довший час тому крав часто і це збільшувало його популярність. Зі спеціяльним(замилюванням окрадав своїх суддів і прокуторів. Час до часу здобувався Карті на злодійські трики. Одного разу украв свому прокуторові коні разом з повозкою, в якій обвозив по Лондоні поліциста, якому було поручено... слідити за рухами Карті.

ЧИ ВИ Є ПЕРЕДПЛАТНИКОМ

„СВОБОДИ"

КОЛИ ЩЕ СЕЇ ЧАСОПИСИ НЕ ПЕРЕДПЛАЧУЄТЕ, ТО ЗАЧНІТЬ ПЕРЕДПЛАЧУВАТИ ІЇ СЕЙЧАС.

„СВОБОДА" є найбільшою зі всіх українських часописей в цілім І старім краю.

„СВОБОДА" виходить кождого дня з виїмкою неділь і свят.

„СВОБОДА" подає цікаві новини американські і краєві.

„СВОБОДА" також подає найдокладнійші відомости з теперішних подій в старім краю.

ПЕРЕДПЛАТА ВИНОСИТЬ:

В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ НА ЦІЛИЙ РІК ..... $ 7.00
" " НА ПІВ РОКУ ..... $ 3.75
" " НА ТРИ МІСЯЦІ ..... $ 2.00

В ДЖЕРЗИ СИТІ, КАНАДІ ЗА ГРАНИЦЕЮ:

" " " " НА РІК $10.00
" " " " НА ПІВ РОКУ ..... $ 5.00
" " " " НА ТРИ МІСЯЦІ $ 2.75

Звертається увагу, що на кредит ніякому не висилається ні одного числа.

Адреса: "SVOBODA", 83 Grand Street, JERSEY CITY, N. J.

ДРУКАРНЯ

У НАРОДНОГО СОЮЗА „СВОБОДА"

виконує старанне, дешево і на час всякі друкарські роботи як:

СТАТУТИ, ПРОГРАМИ І ТІКЕТИ НА КОНЦЕРТИ, ПРЕДСТАВЛЕННЯ, ПІКНІКИ І БАЛИ, ЯК ТАКОЖ КОВЕРТИ І ЛИСТОВІ ПАПЕРИ ДЛЯ БРАТСТВ, ТОВАРИСТВ І СЕСТРИЦТВ.

Просяться всі відділи У. Н. Союза удавати ся зі всякими

Побіда Японії в Лізі Народів.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 30. вересня. — Японська делегація осягнула нині побіду в Лізі Народів.

Японський представник в „розоружній комісії" Ліги Народів запротестував проти уступу в плані Бенеша, в якому, було сказано, що коли котра держава зачне війну, буде проголошена „наізником", та що коли у спорі між двома державами „мировий суд" признає спірне питание домашньою справою одної держави, спір має бути покінчений.

Щоб добитися згоди Японії на протокол про „поставлення війни поза закон", працювали представники Франції, Англії й Італії, і вкінці змінили оспорюваний уступ плану Доса в сей спосіб, що Японці його приняли.

По новому Ліга Народів ані її „мировий суд" не має права проголошувати нападаючої держави наізником, поки вона не предложить своєї справи Лізі Народів і поки ся її не розгляне.

Також Ліга Народів або її „мировий суд" не може вирішити неодмінно, чи яка справа у спорі між двома державами, є домашньою справою одної з них, бо оспорююча держава може ще свою справу предложити Раді Ліги Народів.

Завтра прийде плян Бенеша перед повний Збір Ліги Народів. Відтак сьогорічний Збір буде замкнений.

ОТВОРЕННЄ АНГЛИЙСЬКОГО ПАРЛЯМЕНТУ.

ЛОНДОН, 30. вересня. — Нині зібрався наново англійський парлямент по літних ферієх.

Посли парляменту хотять обговорити такі справи:

1. — Граничний спір між Ірляндською Вільною Державою й Олстером (північною Ірляндією),
2. — Англійсько-російський договір,
3. — Безробіттє.
4. — План Доса і позичка для Німеччини.

СПІРКА В ПАЛАТІ ГРОМАД.

ЛОНДОН, 30. вересня. — Сьогодня по отворенню парлямету повстала спірка між послами власі запита до міністра судівництва Петрика Гастингса про те, чому покінчено долит проти комуністичної газети Воркерз Віклі за державну зраду.

На домагание премієра Макдоналда посли згодилися відложити сю справу на пізнійший час.

БУДЖЕТ ФРАНЦІЇ.

ПАРИЖ, 30. вересня.— Французький міністер скарбу Клемантель перед фінансовою комісією парламенту виясня буджет держави на 1924 рік, який виносить 32½ мілярда франків (около 1½ біліона долярів).

Міністер Клемантель приношадив у розходах буджету 6 мілярдів (більонів) франків.

ОБЕЗПЕЧЕННЄ ВОЗДУХОПЛАВА.

БЕРЛІН, 30. вересня. — Воздухоплав З Р—3, збудований у Фрідріхсгафен по зразку Цепеліна для Америки, який має тудн відлетіти на другий тиждень, обезпечено на $600,000.

Обезпечение дали англійські, голяндські і німецькі компанії за 4% оплатою. Компанії виплатять відшкодование, якщо З Р—3 не прилетить ціло до Лейкгерст, Н. Дж.

РОЗВЯЗАННЄ МОНАРХІСТИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

БЕРЛІН, 30. вересня. — Пруський міністер внутрішніх справ розвязав тутешнє товариство „Оберляна", якого метою було скасование конституції німецької республики і привернение монархії.

СПРАВА УВІЛЬНЕННЯ ЛІДЕРА НІМЕЦЬКИХ ФАШИСТІВ.

БЕРЛІН, 30. вересня. — З Міхена, столиці Баварії, повідомляють, що там завтра мали випустити на волю відомого провідника німецьких фашистів Адольфа Гітлера, якого тот рік засуджено на 5 літ тюрми, одначе се помилование здержано їзза спротиву поліції, яка дому закинуло, що навіть з тюрми приготовляв змову.

З уваги на те в Міхені зібрано богато війска, бо бояться великої демонстрації тамошніх фашістів.

ДИКТАТОР ВЯЗНИТЬ РЕДАКТОРІВ.

ПАРИЖ, 30. вересня. — З Мадриду, столиці Еспанії, повідомляють, що там увязнено на припоручение диктатора Піма де Ріверн дописувачів двох аргентинських газет, родом Еспанців, за звідомлення про невдачу Еспанії в Мароку, в Африці.

Аргентинський амбасадор інтервенював в оборони увязнених.

НАЙШЛИ НОВУ НЕДУГУ.

МОСКВА, 30. вересня. — В одному з тутешніх сиротинців занедужало одного дня 150 дітий. Сверщу недуга виглядала на затроение жолудка, одначе по провіренню пожими показалось, що не було причини до затроения. Професори Фадров і Кузмін розсліджли суть тої недуги, яка є острійша від інфлюенци, і заявили, що се нова недуга, якій ще нема імени. Вона тривает тиждень, є поширена, але у многих випадках видужала.

ЗГИНУЛО 4,000 КИТАЙСЬКИХ ЖОВНІРІВ.

ШАНГАЙ, Китай, 30. вересня. — Сьогодня звинуло у борні між двома китайськими таборами біля Шангаю 4,000 жовнірів.

Шангай — се надморське китайське місто. Лежить по середині східного побережа Китаю, напроти південної Японії. Население Шангаю біля 800,000.

МОЛОДИЙ УЧЕНИЙ.

ПАРИЖ, 30. вересня. — Нині прочитав свою наукову працю на зібранню Академії Наук Жан Пенлеве, син голови французького парламенту, професора Поля Пенлеве. Він має 28 літ. Се найменший ученик, якого колинебудь в історії приймала французька Академія Наук.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
A Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Ind.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:
Three cents a copy.
One year ..... $ 7.00
Six months ..... $ .75
Three months ..... $ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:
One year $10.00
Six months ..... $ 5.00
Three months ..... $ 2.75

ПЕРЕДПЛАТА:
Поодиноке число три центи.
На рік ..... $ 7.00
На пів року ..... $ 3.75
На три місяці ..... $ 2.00
В Джерзи Сіті і Заграницею:
На рік $10.00
На пів року ..... $ 5.00
На три місяці ..... $ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. у Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЗА ВЛАДУ НАЙВИСШОГО СУДУ

Мало можна було сподіватися, щоби сьогорічна президіяльна виборча кампанія оберталася довкола питання влади Найвисшого Суду Злучених Держав.

Що правда, американські суди мають більшу владу, як суди других країв. Правда, нігде инде в світі суд не має судити, чотирий закон ухвалено згідно з конституцією, а котрий проти конституції, а тим самим проголосити його неконтитуційним, необовязуючим. В других краях суд дивиться лишень, чи парлямент, чи яке там законодатне тіло, ухвалило такий закон.

Правда також, що американські суди часто вживали своєприродне бажанне обмежити сю владу судів, відобрати їм прароких працюючих мас. Зпершу суди виступали проти права робітників до організації, проти ухвал, забороняючих уживанне дітий до фабричної праці, і таке инче.

Правда, що таке поступованне судів мусіло викликати природне бажані обмежити сю владу судів, відобрати їм право касувати ухвали законодатних тіл. З такою пропозицією й виступала сього року поступова партія та її кандитат Ла Фолет.

Все се правда. Мимо всього не можна було сподіватися, щоби справа влади найвисшого суду стала головною спірною точкою виборчої кампанії. Не можна було сподіватися того тому, бо й в межиджавній політиці Америки і в нутрішній політиці Америки є богато справ, далеко важнійших як справи розмірів судейської влади. Питанне приступленя до Ліги Народів, питанне пляну Доса, або питання безробіття, для приміру лишень, се те далеко важнійші справи біжучої політики, як питанне влади найвисшого суду.

Коли ж вона таки станула, то для сього мусить бути якась причина. Сею причиною не є нічого иншого, лишень веденне виборчої агітації республиканського партією. Як лишень поступова партія проголосила намір обмежити владу суду, сейчас на неї посипалися закиди, що вона хоче знищити американску конституцію, покасувати американські горожанські свободи, завалити американський уряд та завести соціялізм, комунізм, анархізм, чи якийсь ще там другий страшний ізм.

Ніхто, що приглянеться холодно до пропозиції Ла Фолета, не може добачити в ній нічого подібного. Можна бути за пропозицією або проти неї, можна вважати широку владу судів пожиточною, шкідливою або байдужною появою, однак не можна признати, щоби на ній опиралися всі американські свободи, та щоби без неї мала в Америці сейчас вибухнути революція та мав бути заведений соціялізм. Се не є ніяке припущенне. Се є доказаний факт. Доказаний тими всіми краями в світі, де горожанські свободи придержуються та шануються, де нема ні соціялізму, ні комунізму, а де прецінь суд не має права касувати законів парляменту. Признає се зрештою навіть демократичний кандидат Дейвис, хоча він і противиться пропозиції Ла Фолета.

Через те республиканські лякання американського громадянства революцією, соціялізмами, упадком горожанських свобід на случай зменчення влади судів треба признати миленнем очий виборцям. Як воєнний корабель, коли до нього наближається переважаюча ворожа сила, пускає хмару диму, щоби поза нею вискинутися з ворожих лабет, так республиканські агітатори, щоби вимінути дискусію над немилим їм питанням, напускають диму про соціялізм, комунізм, загрожене горожанських свобід, наближаючуся революцію. Є се звичайна собі демагогія, яка має на цілі наловити голоси застрашених виборців. Як всяка демагогія, так і ся свідчить про те, що республиканські агітатори мають погордливе понятте про інтеліґенцію людий, яких вони хочуть зловити на таку очевидну вудочку.

З тої причини добре діється, що хтось в Америці підняв таке питанне. Сама дебата над такими справами розкриє богато неслушних страховищ, дозволить людям дивитися на справу спокійно. Сьогорічна агітація за обкроненнем влади судів може не принести висліду, якого бажають американські лібералн, але їх агітація зробить хоча се добро, що люди не будуть говорити про владу судів як про якусь національну святість, якої ніхто не повинен рушати своїми руками, як не хоче сповнити святотатва, але стануть дивитися на неї як на звичайну політичну справу, яку треба спокійно розважити не чувством, а розумом. Може бути, що сього року заголовкані демагогічною агітацією виборці не всіпоть поглянуть холодно на се політичне питанне, але колись вони так поглянуть, а коли вони прозріють, тоді несовісна агітація скропиться на тих, які її вживають.

ЧОМУ НЕ ВДАВСЯ АТЕНТАТ НА ВОЙЦЕХОВСЬКОГО?

З Відня повідомляють:

Українська Військова Організація оголошує: „Атентат на Войцеховського не удався. З підготованих випадків виконано яко перший атентат бомбою 4-ого вересня с. р. о третій годині пополудні. Мабуть через стиск в товпі, скрынка ушкодилася і більшість матеріялу висипалася, так що коли кінець її безпосередно під повозку, вибухла лише слабо. Боєвик, який се виконав, хотів продовжувати діло револьвером і тому стояв кільна хвилин на місці, однак з міжсаді счинилось замішанне, а повозку обступила поліція. Боєвик не міг виконати свого замір. Натомість сейчас холоднокровно від'їхав на ломовім возі, ще ніхто не знає, що він стояв спокійно, сусіди почали втікати і якраз на них впала поліція, арештуючи помилково іншими зовсім непричасного і невинного Штайґера. В той спосіб дійсний справник подався назад і сьогодня є вже поза всякою небезпекою.

Поновне полагодженне справи при зрозумілих обставинах було можливо щойно слідуючого дня, однак короткий час та надзвичайно заострені способи охорони унеможливили всяку акцію.

Від сього часу їздив Войцеховський в замкненому автомобілі в супроводі чотирох автомобілів, двох по боках, третього ззаду а четвертого попереду, серед зміцненої кордонів поліції і з цілковитою задержкою руху та цілою хмарою агентів.

Незалежно від акції В. О. запався на другий день ступень памятника Міцкевича, досадивши тоді свіжі, на котрому кілька годин перед тим стояв Войцеховський, відбираючи військову дефіляду.

ЗАГОСТРЕНІ ПОЧУВАННЯ

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

I

У серпні с. р. в Чехословаччині, в золотій Празі, сталася подія ваги надзвичайної, так мовити, всесвітньої... Злочин, подібного якому ще не було від сотворення світу!..

Нема Бога, крім Бога, і Магомед пророк його! — віруе правовірний мусульманин, і нехай хтось спробуе заперечити йому се!

Нема над московську мову, і всі святі тільки нею й розмовляють з Богом! — постановлено ще в сорокових годах минулого століття таким авторитетом фільольогії й лінгвістики, як гоголівська сваха Текля Іванівна, і нехай хто спробуе заперечити Москалеви сю свашину аксіому! Здійметься такий гармидер і галас, що бідолашному „сепаратистови" з б. Росії хоч світ за очі тікай.

Але очевидно Текліна істина, не вважаючи на всю її категоричність, не всіх переконала, а тим паче „сепаратистів", і деякті з них допускаються часом злочину — сумніватися, що московська мова є мовою богів. Мало того, вони заходять далі, кажучи, що на небі не були, тому й не знають, чи справді небожителі тішать свої слухи мовою Теклі Іванівни, а от що се „язик угнетателей" (мова гнобителів), то в тім нема жадного історичного сумніву.

Такий саме злочин супроти Теклі Іванівни й стався нещодавно в Празі на банкеті одніеї національної кавказької організації. Один з промовців другої кавказької національности, представник соціялістичної партії, почав свою промову так:

— Прошу вибачити, пановє, що мушу говорити „на чужом языке, на языке поработителей моей родіни"...

Нехай читач сам уявить собі, що після сього сталося серед поважаних нащадків Теклі Іванівни. Всі їхні газети досі щетільки про сей злочин і „талдичат", висловлюючись стилем найулюбленнішого правнука знаменитої московської сахи, А. Яблоновського. Про конференцію в Лондоні було далеко менше писано...

А тут, як на гріх, якась друга національна студентська організація, в тій же таки Празі, на заклик московського соціялістичного студентства зробити якийсь спільний виступ, відповіла:

— Для нас однаково, хто ви такі — соціялісти чи не соціялісти; досить що ви — Москалі, а всі Москалі — наші політичні вороги.

Новий вибух московського грому й блискавки в газетах Текліних нащадків.

Як відомо, один злочин тягне за собою другий, третій і т. д.

„Союз верховинців Кавказу в Чехословаччині улаштовує з нагоди 125-ти ліття народженя А. Пушкіна вечірку. І от в одній великій національній організації відбувається такий діяльог.

„Визначний соціяліст звертається до професора (імя рек) з питанням:

„— Скажіть, пане професоре, — вам се ліпше знати, — чи був у кавказьких верховинців національний поет Пушкін?

„Професор мовчки розводить руками. Німа сцена. Тонка іронічна усмішка на обличчях." („Дни", ч. 544).

Крім того, виявляється, що в національних організаціях суть особи, котрі не йдуть на ту саму пушкінську вечірку з мірками принціпіяльних: де-ж се видано, мовляв, шанувати національного московського поета, котрий писав:

— „Смирись, Кавказ, идет Ермолов"...

Одно слово, куди не потикнеться новітня Текля Іванівна зі своїм „русским языком", всюди наражаеться на „зневажитись" і „шовінізм", як кваліфікують московські патріоти загострені національні почування своїх колишніх (та ще й теперішніх!) рабів.

Гадаете, що московська сваха зі своїми нащадками, дістався такий афронт, зупиняється в тяжкій роздумі та дбае про те, щоб заглянути в минуле, в корінь, у первопричини такої непризнні представників колишніх народів Росії до себе? Як-раз! Не була-б вона типовою представницею своєї розбійницької нації, коли-б хоч на хвильку допустила, що в сім'ї вищі винувата вона сама, її історичне минуле й сучасне, що революція 1917 року не була лише московською революцією, а й українською, білоруською, грузинською і т. д., і т. д., — взагалі революцією всіх народів, що стогнали під чоботом московського самодержавія.

Як не любити Москаля, коли вона переконана, що всі святі тільки й говорять московською мовою! Як не любити Росії, коли її національний поет разом з Теклею Іванівною навіки постановили, що „славянские ручьи сольются в русском море", що, на випадок чого,

„От финьских хладних скал до [пламенной Колхиди,*)
От потрясеннаго Кремля
До стен недвижнаго Китая,
Стальною щетиною сверкая,"

конче „встанет русская земля"!

Так постановила московська сваха, але не так судила історія. Те, що поет назвав „русской землею" не тільки не „встало" в оборону Москви, а розпрослося на шматки, котрі годі тепер склеїти докупи. Всяка спроба в сім напрямку викликає лише загострення національних почувань, або те, що Москалі звуть „шовінізм". Минулися красні дні московського Аранджуеца, які і красні дні австрійського, і коли панове Москалі розуміють, напр., Чехів, що відпали від Австро-Угорщини, то повинні, поклавши руку на серце та втамувавши свій національний егоізм, зрозуміти й тих, хто більше любить свою мову, а не мову гнобителів, свою землю окремо, а не в „русском море" і т. д. Повинні зрозуміти й звідки береться у звільнених народів б. Росії ота, часами сліпа, запекла, зненависть до любої московського серцеви „Россіи", та ще конче „единої й неділимої".

Сій темі присвятив свою здержливу статтю, в ч. 550 газ, „Дни", наш шановний письменник і громадський діяч, Модест Левицький. Але про се далі.

С. Черкасенко.

*) Закавказзе.

„САМООЗНАЧЕННЯ РОСІЇ".

Відомий російський економіст професор С. Прокопович читав недавно (14. серпня) в Празі реферат про те, як розвязати національне питання на території бувшої російської держави. На його рефераті й дискусії, що відбулася 14. і 21. серпня, були переважно самі Українці й Білоруси. Прокопович заявив у своїм рефераті, що він не стоїть на становищи національної незрівняности і егоізму і що для нього рішаюче значіння має воля самого народу. Отже він признає цілковито право Українців і инших народів бувшої Росії на відокремленя. Мало того. Прокопович заявив далі, що в інтересі Росії не є перешкоджати самостійности инших народів, котрі хочуть відокремитися. Такий погляд в устах Росіянина, а тим паче Росіянина з правого крила, є явищем дуже рідким, що варта приглянутися ближче, як докладчик його пояснював.

На думку Прокоповича Росія має інтерес в тім, щоби Україна, Біла Русь і инші чужі народи не належали до неї, тільки були самостійні. Причини він виставляе головно економічні. На його погляд війна і революція викликали дуже великі зміни в господарській господові бувшої Росії. Привідбудові господарства треба буде зачинати з самого грунту, бо фактично промисловість майже цілком знищена. Тут доведеться рахувати головним чином на природні богацтва. Прокопович каже, що ні Росія ні Україна не зможуть відбудувати своє господарство власними силами. Їм конче потрібна поміч европейського капіталу, а ще більше американського. Прокопович навів дуже цікаву таблицю річного доходу на душу населення в сучасним радянським союзі і в инших европейських та американських державах. Виходить, що в „комуністичнім раю" на душу населення приходить несповна 40 золотих карбованців на рік, а в Злучених Державах Північної Америки коло 1000 золотих карбованців на рік. З цих чисел видно, як далеко відстала сучасна Росія від инших держав.

Розглядаючи цю економічну нерівність, проф. Прокопович робить висновок такий: Похід англо-американського капіталу на Східну Европу неминучий в тій або иншій формі. Европейський Схід мусить підлягти впливам чужоземного капіталу. Відносини під економічним панованням чужого капіталу Прокопович малює дуже песимістично. „Цілком можливо, — каже він, — що всі ми, східні Европейці, зійдемо супроти чужого капіталу до становища білих Негріс, тільки з тою різницею, що ми будемо неграми з европейською цивілізацією".

Власне з огляду на цей неминучий похід чужого капіталу на Схід Европи проф. Прокопович вважае, що відокремленя України і инших російських „окраїн" було-б для російського народу корисне. На доказ цього він навів такі чотири причини:

1. Україна заселена густіше, ніж сама Росія. В Росії, не рахуючи диких і некультурних областий північної Московщини та Сибіру, приходиться на один квадратовий кільометер 20 душ населення. На ту саму площу на Україні приходить 70 душ. Раніше Україна могла висилати лишки свого населення на Сибір, Туркестан, але відділившися від Росії, вона втратить цю можність кольонізації. Тоді використае її для себе сама Росія.

2. Україна, каже Прокопович, відзіскує свої природними богацтвами від Росії. Вугля і залізо є на Україні, але в обмеженій кількости. Інакше в Росії. Там є вугільні і залізні родовиська світового значіння, як у Донецькім і Кузнецькім (на Сибірі). Боротьба імперіялістичних держав іде головно за володіння нафтою, вуглям, залізом та бавовною. Росія зі своїми богацтвами находиться далі від імперіялістів, як Україна. Тому, думае Прокопович, Росії може вдасться самій викрутитися як зпід імперіялістичного обуха, але Україна напевне попаде в „білі нігри". Отже Росія і через те має інтерес бути окремо від України.

3. Далі Прокопович дивиться песимістично на будучину українського експорту, який міг би грати велику ролю в відбудові українського народнього господарства. Річ в тім, що після розділу панських маєтків на Україні підупало інтенсивне сільське господарство, яке має збіжжа на продаж. Натомість настало дрібне сільське господарство; яке дуже мало може дати на ринок, бо більшу частину свого виробу саме споживае. Отже Україна, яку Прокопович вважае перенаселено, не зможе вивозити збіжжа в більшій кількости.

4. Відокремленя теперішніх західних та південно-західних провінцій від Росії дуже вигідне для неї ще й з причин „військово-політичних". Росія не буде мати тоді суперечок та війн з Польщею, не буде потребувати великої армії і зможе значну частину свого бюджету повернути на піднесення культури свого населення.

Це в головному хід думок реферату проф. Прокоповича. В дискусії, яка відбулася після реферату, виступив цілий ряд українських промовців, які зазначили ряд фактичних помилок докладчика. Перше всього, щодо самого поняття (України то докладчик чомусь відділив від неї Кубань і ні словом не згадав про Галичину як українську територію. Йому вказували далі на те, що хоч як страшний може бути англійсько-американський капітал, то таксамо нічого доброго не може ждати Україна від Росії. У всякому разі Росія не зможе оборонити Україну від закордонного капіталу: Навпаки, вона буде старатися коштом „окраїн" осягнути для себе кращі умови. „Ми не хочемо бути рабами чужого капіталу, але ще гірше боїмось, що Москва стане посередником між нами і імперіялістичним світом і буде заробляти на нас свій відсоток."

Також щодо густоти населення України українські промовці поправили дещо висновки докладчика. Після голоду Україна має великі незаселені простори. Недавно в головах московських комуністів виникають думки про утворення жидівської республики на спустілих землях південної України. З другого боку, казали Українці, Росія, не вважаючи на свої безперечно більші природні богацтва, всеж таки в найближчій добі буде мусити остатися в своїм господарськім розвитку позаду від України. Діло не в самих тільки природних богацтвах, а в тому, чи капітал може в даних обставинах одержати з них прибуток. Україна лежить при березі Чорного моря, до її природних багатств дуже легко дістатися. Донецький басейн і Кривий Ріг це не Урал і не Кузнецький район, відкіль „хоч три роки їдь, а ні до якого царства не дойдеш".

Один з Українців звернув у вагу Прокоповича на страшну ненормальність: Росія своєю природою багатша і має рідше населення, чим Україна. І все-ж таки це населення „багатшої" Росії рушило на південь в „бідну" і перенаселену Україну, щоб, як казали в 1920 році московські переселенці, „около хлебушка умереть". Справити цю ненормальність це головне завдання російсько народу. Бо тут виходить на яв ціла гражбижицька суть російської політики, почавши від найдавніших часів: свое добро кидає і йде шукати прибутку у сусідів. Тому самі економічні аргументи Прокоповича не можуть переконати. Політики не дуже складна річ, де часом несподівано виступають на поверхню непередбачені льогікою (ірраціональні) чинники. Тут чималу ролю грае попередня історія, традиція народів. Як в живих істот бувають відмираючі органи, так і у народів бувають остатки стародавнього „апетиту", хоч організм даного народу вже не в стані перетравити чуже тіло. Цей апетит, жадоба чужого, бажання панувати над „хахлами" і иншими „инородцями", увійшла глибоко в душу дересічного Росіянина. Без Київа і Тифліса для нього Росія не Росія. Тому учасники дискусії радили проф. Прокоповичу, що він повинен переконати наперед Росіян про те, що Росія не заінтересована в тім, щоби панувати над Україною.

Один з кубанських Українців зазначив підчас дискусії, що береги Чорного моря не потрібні для Росії, бо вона веде торговлю з західною Европою через балтійське море. Але тут у самого Прокоповича обізвалася нехотячи та сама жадоба, яка погнала большевицьку армію на Україну, Кавказ, Туркестан і т. д. „Що-ж, ви не пустите нас, Росіян, до Чорного моря?" спитав Прокопович. „Як же, пустимо, дамо вам вільне право переїзду," відповів Кубанець. „Ні, панове, сказав тоді Прокопович, я чоловік мирний, але коли ви нас не пустите до берегів Чорного моря, то Росія буде за це боротися".

Ця заява, яка вихопилася проф. Прокоповичеві в розгарі дискусії, освітила відразу цілу нещирість теоретичних міркувань його докладу. Старий професор витратив немало часу, щоби доказати, що Росія сама собою краще обійдеться без України, — і ось раптом щось зірвалося в рахунках. Згадалося Чорне море і російське серце сказало: Ні! На перекір статистиці і економіці хочу панувати від Білого до Чорного моря, від Молдавана аж дб Фінна!

Н. Д.

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

НЮ ЙОРК, Н. Й. Укр. Тов. Жеребецька Любов, вид. 144, повідомляе, що мітинг відбудеть о 8.15 вечером в суботу дня 4. жовтня в гали Укр. Нар. Дому, 217 1ст б-та ул. На порядку нарад справоздание контрольної комісії і другі важні справи. Невикінчився член заплатить кари 1.00, а уряднк 2.00. — І. Федун, предс.; М. Ямка, секр.

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. Тов. ім. Тараса Шевченка, вид. 64, повідомляе своїх членів, що тринадцятий мітинг відбудеться в суботу, дня 4. жовтня точно о годині 7. вечером в гали під ч. 435 Мейн ул. На зборах будуть важні справи до полагодженя. Проситься членів, щоби явилися на зборах а не занедбували правил своєї організації. Присутність кождого члена есть пожадана. — Д. Радчук, предс.; М. Сас, секр.

ШИКАГО, ІЛЛ. Бр. Рожд. Преєв. Богородиці, вид. 259, буде мати тринадцятий квартальний мітинг в неділю, 5. жовтня о годині 2.30 пополудні в Українській Галі під ч. 4950 So. Paulina улиця, Шикаго. Проситься усіх членів сего братства, щоби явилися на сей мітинг, бо є богато нових справ до полагодженя. Невикінчився член підплатає карі 1.00 дол., а уряднк 2.00 дол. Членя, котрі винні до братства, нехай заплатять свій довг, бо в противнім разі будуть суспендовані з братства У. Н. Союза. — І. Олексей Онешко, секр.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ. Т-во Запорожська Січ, вид. 206, повідомляе своїх членів, що мітинг квартальний відбудеть-ся в жовтня о годині 1.30 пополо. Проситься всіх членів, щоби явились і вирівнали вклади і залеглости. Не явившийся член чи уряднк підлягае карі після статута. — І. Затонський, предс.; В. Коцюбінський, касієр; В. Бубрак, секр.

ГЛЕСТОНБУРІ, КОНН. Бр. св. Івана Хрестителя, вид. 138, повідомляе всіх своїх членів, що тринадцятий мітинг відбудеть 5-го жовтня о другій годині попол. Проситься всіх членів явитись. Член чи уряднк, коли не явиться, підлягае карі. — Лука Сидорак, предс.; П. Патинок, секр.

JERSEY CITY, N. J.

Братство св. Івана Хрестителя
від. 270 Укр. Нар. Союза
подае до відома всім своїм членам так місцевим як і позамісцевим, що

В НЕДІЛЮ, 5. ЖОВТНЯ 1924 р.

загостить до нас

ПРЕОСВЯЩЕННИЙ ВЛАДИКА

о годині 2-гій пополудни і зявить нашу церков (капличю) яко місткість в Укр. Нар. Домі (на горі міста), ніж ч. 367, 81. Park Ave., Jersey City.

Проте проситься всіх членів, щоби прибули як одни до походу і привітали Владику. — За Уряд Братства с. Іванна Хрест. — Владимир Пігура, предс.; Ст. Котс, секр. — Вас. Пап, скарб.

ЗАХИСТЯ.

(Я. Щогів).

На дворі йсте хуртеча,
Ліпе сніг в вікно;
В нашій горниці захистий
Вистигло давно.
Я посипав в клітку сім,
Воду наливав;
Але змера маленький чижик
І співать не став.

Дай лищ, хлопче, оберемок
Дров, або хоч два:
Хай нам горницю потроху
Груба нагріва.
І внесло хлопя моторне
Хмизу та скіпок:
От вжеж ми й затопили
Теплий комінок.

Бачу — полум'я палає
І тріщать дрова;
Чую — горницю веселу
Грубка нагріва.
Самовар мій невеличкий
Парувать почав;
Стрепенувсь маленький чижик
І співати став.

Д. Гайбів.

ЗАГАДКА.

Десь у гаю родилася,
У хаті опинилася.
Була німа і нежива —
Тепер говорить і співа.
Хто з нею добре знається,
До того обзивається:
А хто не в лад її бере,
Аж по душі вона дере.
Бувае так зажуриться,
Що й людечка не курилась,
В очах сльозина заблищить,
І чуле серце заболить.
Але-ж розкуражиться,
Уся біда уляжеться:
Такий гармидер заведе,
Що й бас товстючий загуде,
Батьки і пані матюнки,
І хлопці і дівчатюнки
Аж не потовпляться — біжать,
До танців жижечки тремтять.
Усім, усім потішенько,
А закаблукам лишенько...
Колись і я її любив,
Колись навприсядки дурів.
Ох, діти — наші квіточки!
Пристарілися литочки:
Тепер не втикають тропака...
Вгадайте-ж, — хто вона така?

ПОЗІР! ПОЗІР!

ДЖЕРЗИ СИТІ І ОКОЛИЦЯ!

Український Драматичний Кружок і Хор ім. М. Лисенка (із гір міста), відограе

В НЕДІЛЮ, дня 5-гр жовтня 1924 року

SUNDAY, OCTOBER 5, 1924.

В WHITE EAGLE HALL,

335 NEWARK AVE., JERSEY CITY, N. J.

„ОЙ НЕ ХОДИ, ГРИЦЮ, ТА НА ВЕЧІРНИЦІ"

Народну драму зі співами в 5 діях, М. П. Старицького.

Найдобрійші аматорн. — Хор із 40 осіб виконаний як слід. — Орхестра знамента. — Акомпаніамент фортепіановий виконае п-на Ольга Миляновичь. Перед зачатком і між актами будуть пригравати п-ни Марія, Анна і п. Іван Левчуки із Elizabet, N. Jrs.

Режісер і дірігент - - - - - - п. Андрій Гела.

Початок точно о годині 6-тій вечером.

Місця: І-ряд. $1,00; II-ряд. 75 цнт.; III-ряд. і галерія 50 ц.

ТІКЕТИ НА ПРОДАЖ: „Свобода", 83 Grand St.; п. Ст. Миляновичь, 193 Grand St.; „Укр. Горбок. Клюб", 72 Morris St. (долина міста); „Укр. Народний Дім", 367 St. Paul's Ave. (гора міста); а в день представления при касі.

ПОЗІР! ПРИХИЛЬНИКИ ПОМОЧІ УКРАЇНСЬКИМ СТУДЕНТАМ!

ТОВ. УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІЖИ В НЮ ЙОРКУ

— улаштовуе —

ВЕЧЕР ГУМОРУ І БАЛЬ

В СУБОТУ, ДНЯ 4-ГО ЖОВТНЯ, 1924 РОКУ

SATURDAY, OCTOBER 4, 1924

В УКРАЇНСЬКІМ НАРОДНІМ ДОМІ

217-219 East 6th Street, New York, N. Y.

Початок о годині 8-мій вечер.

ПРОГРАМА: Гумористична одноактівка „Медвідь". — Іспанська сцена. — Монольог. — Балетний танець. — Несподіванка.

БАЛЬ.

Шановні Громадяни і Громадянки! Праця Товариства Української Молодіжи в справі помочі українським студентам на чужині й сторому краю є загально звісна; щоби сю працю можна було продовжувати сим запрошуемо Вас Шановні Громадяни міста Нью Йорку і околиці явитися в Українськім Народнім Домі в суботу, 4-го жовтня і разом забавитися.

Справа Українських Висших Шкіл і Студентів зобовязуе Вас дати помічну руку змаганням Тов. Української Молодіжи. 229-30

Чистий дохід призначений на користь акції помочі укр. студентам.

За вдоволення і гарну забаву ручить **Комітет.**

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

ПРО ПОВІТРЯ (ВОЗДУХ).

Для всього, що живе на землі, — чи то людина, чи тварина або рослина, — потрібно повітря. Коли-б воно десь ділося зненачька, то все живе в тую-ж мить загинуло-б на землі. Та, на щастя, повітря в природі дуже багато, воно є скрізь: і в хатах, і на вулицях, і на горах, і в долинах; його повно в найменьших щілинах і шпарках у кожній речі, воно є і в землі, і в воді.

Один великий учений Лявазе — перший дізнався про те, що таке повітря. Він винайшов, що повітря складаеться з кількох зовсім різних газів, а головним чином з азоту і кисеню. Азот — газ; кисень — так само. Скрізь навколо частини азоту змішані з частинами кисеню, така мішанина й е те, що ми звемо чистим повітрям. Азоту в повітрі сливе вчетверо більш, ніж кисеню.

Обидва сі гази безборвні (безколірні), і через те ми їх не бачимо; обидва вони не мають ніякого паху і ніякого смаку. Але, опріч сього, вони зовсім не схожі один з одним.

У слоїку з чистим киснем скіпка, яка тільки тліла, спалахне ясним полумям; навіть дріт горить у слоїку з киснем; коли-ж встромити скіпку з вогнем у слоїк з азотом, то вона в тую-ж мить погасне.

Кисень дуже легко сполучаеться з різними тілами; коли він прилучаеться, напр., до заліза, то з нього робиться іржа; коли він сполучаеться з рештками померлих тварин і рослин, то вони поволі тліють, розвалюються і обертаються в порох (пил); коли він сполучаеться з яким-небудь горючим матеріялом, як напр., з вугіллям, дровами або карасином, то зявляеться вогонь — жар і полумя; коли кисень входить у тіло живих тварин і рослин, то він піддержуе в них життя, надае їм сили й бадьорости: без кисеню не може існувати ніяка жива тварина.

Що-ж до азоту, то він не легко сполучаеться з якими-небудь іншими тілами. От чистого азоту — жадної користи нема. А в повітрі, коли його перемішано з кисенем, він дуже корисний, бо стримуе надмірну діяльність кисеню. Як би все повітря було тільки з кисеню, без азоту, то життя швидко припинилось-б на землі.

Коли скіпку запалити в чистім кисені, то вона спалахне ясним полумям, але зате швидко й згорить. Те саме трапиться і з кожною твариною, коли її пустити в чистий кисень. В першій хвилі тварина почуває себе в нім чудово: вона бадьорішае, стрибае, радіе; але за хвилину, другу — гине. Од чистого кисеню й живе створіння немов перегорае, і життя його швидко припиняеться.

Кисень утворюе тепло і полумя, він підтримуе життя в людях, в тваринах, у рослинах. А азот — се газ мертвотний: вогонь у нім гасне, життя припиняеться. Але й мертвотний азот так само потрібен для життя, як і животворчий кисень.

ОРКАН І ОБІРВАННЯ ХМАРИ В РУМУНІЇ

З Букарешту доносять, що в богатьох місцевостях Румунії оркан і обірвання хмар вирядили великі шкоди. В Добруджі в місцевости Мурфатлер згинуло 12 осіб, в околиці в Ченстанці згинуло 40 осіб, при ному устално велике число ранених.

ПОЗІР РЕЙМІ І МАДЕРА, ПА.

Заходом Укр. Амат. Кружка відограеться представление п. н.

„ЯК ЖІНКИ ЧОЛОВІКІВ МОРОЧАТЬ"

комедія в 2. діях Г. М. Бораковського

В НЕДІЛЮ ДНЯ 5. ЖОВТНЯ — В МАДЕРІ,

А 12. ЖОВТНЯ 1924 В РЕЙМІ,

в гали церковній.

ДІЄВІ ОСОБИ:

Нечипір Товстогуз, селянин ..... Василь Гарбінський

Палка, його жінка, Маргіта Зазвірська

Оліпка Задерихвіст, їх сусіда ..... Петро Мартинюк

Анна, його жінка .... Анна Мартинюк

Кузьки, Москаль, постоюець ..... Іван Яленко

Фельдфебель тіжк. роти, Г. Решетар

Режісер дякоучитель П. Мартинюк.

Проситься всіх Українців з сусідних плейзів взяти як найчисленнійшу участь в сім представленю, понеже перший раз даеться в нашій парохії. 229-30 **Комітет.**

NEWARK, N. J.

УКР. ЖІНОЧА ГРОМАДА ІМ. ОЛЬГИ БЕСАРАБОВОЇ

— устроює —

ВЕЛИКИЙ БАЛЬ

В СУБОТУ, 4. ЖОВТНЯ, 1924

В ГАЛИ КАНДЛЯ,

557 MARKET ST., NEWARK, N. J.

Весь дохід призначений на поміч рідному краеви. Запрошуеться всіх щирих Українців до ласкавої участи.

230, **Комітет.**

ВОКАЛЬНА СТУДІЯ

Проф. Співу Київського Вищого Музичного Інституту ім. М. Лисенка та Укр. Нац. Хору Ол. Кошиця

ГР. ТУЧАПСЬКИЙ

Лекції співу (метод. Італ. проф. Broggi та Cotogni), Опери, Концерт. репертуар.

135 CARNEGIE HALL,

Тел. Circle 1350 18,20

НОВИНА, — БОФАЛО, Н. Й.!

Заходом Тов. ім. О. Никзинковского відограеться прегарне представления

КАТЕРИНА (МУЖИЧКА)

в 4-ох діях

В НЕДІЛЮ, 5. ЖОВТНЯ 1924

НА ГАЛИ ПАРОХІЯЛЬНІЙ,

при Fillmore і Oneida St., Buffalo, N. Y.

Початок точно о 7-ій вечером.

Шановна Українська Громадо! Запрашаемо Вас до численної участи у сім представленю. За вдоволенне ручить — Товариство. 230-31

ПОЗІР! ПАСАЖІР І ОКОЛИЦЯ!

Хор ім. М. Лисенка і Укр. Банда при церкві св. О. Николая в

— устроює —

ВЕЛИЧАВИЙ КОНЦЕРТ

В НЕДІЛЮ, 5. ЖОВТНЯ, 1924

(October 5th, 1924),

в Укр. Шкільній Гали,

212 President St., Passaic, N. J.

Програма Концерту богата і добірна. Виступати муть: солісти Укр. Банди, Хор мішаний, хор мішаний і хор молодечий.

Дірігент Банди проф. М. Маїк.

Дірігент Хорів Теодор Онуфрик.

Акомпаніамент фортепіановий виконае п-на Іванна Скубіна.

Початок точно о годині 7-мій вечір.

МІСЦЯ: І-ридні 75 цт.; II-ридні 50 цт.

Дохід призначений на Укр. Школу св. О. Николая в Пасайку, Н. Дж.

На сей Концерт маемо честь запросити усіх Шановних Родимців як місецних так і з околиці до численної участи.

228,30 **Комітет.**

УВАГА — НЮ ГЕЙВЕН, КОНН.!

Заходом Шкільного Комітету

— устроюються —

СПІЛЬНИЙ

ВЕЛИЧАВИЙ БАЛЬ

В НЕДІЛЮ, 5. ЖОВТНЯ 1924

В ШІЦЕН ПАРКУ

Початок о 1-ій годі пополудни.

На сей баль повинні усі Українці прибути разом зі своїми діточками, позаяк збереся фотографію дітей. За гарну забаву ручить

230-31 **Комітет.**

В. Будзиновський.

ЯК БИ МУЖ СКАЗАВ.

Оповіданє.

(4)

Якби то була правда, то всі ті гроші були би десь дома, бо небіщик пасіки не купив. Були би бодай в якій кишени його одягу. Я перетрусила всі скритки в хаті, всі його кишені і не знайшла ніяких гроший.

То щож тепер, тее те, буде? Щож мае бути?

Хто мені тее те, гроші віддасть?

Хто взяв, той нехай віддае.

Та взяв небіщик, а ви, тее те його жінка.

Та що-з того, що жінка? Я нічого про такий його довг не знаю. Чейже не буду платити кождому, хто тільки зголоситься і скаже, що небіщик винен йому гроші.

То ви не віддасте мені тих, тее те, сто корон?

Не віддам, бо ви ніякої грамоти не маете і мені небіщик нічого не казав про се. Бодай коби був сказав..

Горбань призадумався.

Якби сказав вам, то ви віддали би? — спитав.

Віддала би.

Гадаю, що не розійдемося вorогами. Гадаю, що таки, тее те, віддасте.

Колиж бо кажу вам, небіщик не казав мені нічого. Ні словечком не згадав, не дав мені тих гроший і по його смерти я не знайшла. І того не сказав мені, що ви віддали йому ваш довг.

Але як би сказав?

Як би сказав! Але не сказав. А як ще скаже? — Горбань хотів спитати, але прикусив язика. Попращався і вийшов.

Пішов на цвинтар і станув біля замерзлої купи глини з засторченим на ній березовим хрестом.

Ось що ти, тее те, наробив мені! — Горбань став докоряти небіщикови. — Відобрав довг з процентом, взяв ще мої гроші, тай пропізав їх. Тай побер, не сказавши нічого жінці. Хибаж мої гроші пропадуть? Хиба я ще раз буду платити мій довг?... Мусиш небоже сказати жінці, що я довг відав, та що ти мені винен сто корон. Мусиш сказати її, щоби звернула мені гроші, бо той довг не дае тобі спокійно лежати в Божій землі.

Горбань довго стояв над могилою і думав Обійшов її двічі і знов і знов думав. Пішов до трупарні. Була зачинена на гачок. Відчинив. В трупарни була під одною стіною лавка. Під другою стояли мари, в купі лежали дві лопати і джаган.

Се вистане, — шепнув до себе і пішов домів.

Прийшла ніч. Вдова довго сиділа при свічці і переглядала різні папери по небіщику. Вже була півночі, коли згасила світло і влізла під перину. Нараз підвела голову і стала наслухувати, бо причула чийсь кроки, неначе хтось скрадався по під хату. Глянула в освітлене місяцем вікно. Кроки затихли під самим вікном. Хтось неначе застогнав. Затрусилася, бо з низу висунулася голова мущини з вусами довгими як у її покійного мужа і лицем прилягла до шиби. Хотіла крикнути, „ратунку"!, але голос застряг їй в горлі, бо почула своє імя.

Марино! — промовив хтось грубим, давленим голосом. — Людська кривда не дае мені спати в моїх чотирох дошках. Я відійшовши від тебе не сказавши тобі, що ти мені винен Горбань віддав мені довг з процентом ще й позичив мені своїх сто корон. Я нарошне вилiз на світ, щоби тобі сказати се. Продай маю гардероб і віддай довг. Як за гардероб не дістанеш сто корон, продай ще обі рушниці. Скажи, чи віддаш довг?... Сто корон. Климови Горбачеви... Як не віддаш, буду приходити до тебе що ночи. І до хати влізу!

Голова щезла під вікном. Кроки ніби затихли, та віддалялися. Вдова затихала і затихли, вказували на те, що се не був сонний привид. В те, щоби то був сам небіщик, вона й хвильку не вірила.

То забуть був сам Горбань, — думала. — Він, правда, не маетаких вусів, як небіщик, але міг причепити собі штучні. — Хбч не дуже перепудилася, довго не могла вснути. Вснула аж над раном і пробудилася в само полудне. Приступила до вікна і побачила Горбаня, що саме відчиняв її ворота.

Добре полудне! — крикнув, кланяючись їй. — Вас дома не було? Я вже двічи заходив до вас і ковтав, тее те, у двері. Ніхто не відповідав.

Я була дома, але спала так твердо, що не чула. Я що лиш тепер встала з під перини.

Здоровий сон! Хиба ви в ночи не спали?

Та не спала.

То щож ви, тее те, робили? Думала про гроші, які небіщик позичив вам і ви ще не віддали. Я додумалася до того що як не віддасте, то поїду до міста, до адвоката. Будемо в суді правуватися, сусідо!

То небіщик не сказав вам, що я довг відав, та що він сам від мене позичив, тее те, сто корон?

Та як міг сказати, коли він небіщик! Як не сказав за життя, то й тепер не скаже.

Горбань почухався в потилицю, зітхнув і відійшов.

Мабуть зараз, як тільки згасила світло, вснула і не чула, — думав ідучи в сторону кладовища.

Підступив під трупарню і заглянув до неї крізь маленьке вибите віконце. В трупарни було темно, але Горбань добре бачити.

Добре, що мороз, — говорив до себе. — Видержить пару днів... Баба тверда на гроші, але я таки видобуду з неї. Не дарую!

Скоро Горбань вийшов від вдови, вона закинула на себе хустку і направді лісом пішла до сусіднього села, допробувати. Розказала йому свою, по смерти мужа розмову з Горбанем.

Я знаю, — закінчила, — що той муж разураз зичив гроші у Горбаня, Горбань таксамо у мужа. Хоч Горбань хлоп, а мій муж був інтелігент, вони спанібратялися і один одному помагав. Як би я була від самого мужа ще перед тижнем не чула, що Горбань винен йому сто корон і віддасть, як продасть воли, то я не сперечалась би з хлопом. Отже Горбань був мужеви винен сотку. Аж тут нараз до тижня, хоч я не бачила у мужа більшої суми, хоч муж нічого не купив і по його смерти не знайшлася ніяка готівка, сталося навпаки. Не Горбань небіщикови, а небіщик Горбаневи винен сто корон.

Горбань сказав, що мужови віддав одну сотку і ще допозичив йому одну?

Так.

Значить, пару днів перед своєю недугою небіщик повинен був мати двісті корон?

Так було би, як би Горбань віддав був довг і ще другі тілько додав.

На жаль мушу сказати вам, що Горбань не бреше.

Ви бачили ті гроші у небіщика? Двісті корон?

Бачив.

Щож він з ними зробив?

Програв. Обіграв його його власний парох. Таки той самої днини, коли небіщик дістав гроші.

А грім би його побив, такого слугу божого! І я маю заплатити хлопови се, що той бандит зрабував? Бо така гра в карти, то вже й не гаразд, то рабунок! Я донесу на него до старостава, до консисторії, до прокураторії, до суду. Мусить віддати се, що зрабував. Не знаете, які гарні ще при ньому були? Бо чейже мусів бути бодай третий.

Пробощови зробилося горячо. Став бабу вмовляти.

Чого вам тим до старостава, до консисторії, до прокураторії! — Все те вам не поможе. Не віддавайте долгу Горбаневи. Сам сказав вам, що не має ні грамоти, ні свідків.

Коджеж бо... я вам ще не сказала, чого прийшла до вас. Хоч би той бандит віддав гроші то я шить відчиняну фірту до ліса, не дала би їх Горбаеви. Бо нащо віддавати, коли він не має свідків, що небіщикови позичив. Але...

Вдова розказала пробощови про нічну пригоду.

Я не вірю, щоби сюди по смерти ходили, — додала. Не вірю, що то мій муж зазирав до вікна і говорив мені про ті гроші. То штука Горбаня. Я боюся, що він ще Бог зна що вигадае, щоби з мене гроші таки видусити.

Гадаете, що той, будьто би небіщик і сеї ночи прийде?

Безперечно прийде.

Пробощ став ходити по кімнаті скорим, щораз скорійшим кроком. Нараз станув перед вдовою, вдарив її по рамені і сказав:

Я люблю такі авантури. Прийду до вас на ніч.

А я де піду ночувати?

Ви лишитеся дома.

Я лишуся дома і ви прийдете до мене на ніч? Що люди скажуть?

Прийду так, що ніхто не побачить мене. За вашою хатою сад, за садом ліс. В огорожі саду фірта, що веде до ліса?

Так.

Небіщик, той будьто би небіщик, як ще раз прийде, прийде не скорше, як о десятій. Найпізнійше серед упівночі. Фірточку з саду в ліс лищіть відчинену і о десятій годині вижидайте мене. Прийду точно о десятій. Як заховаю в двері вашої комнати згасіть світло.

Згасити світло?

Коли я вже у вас в ночи, ще й так, щоби ніхто не знав про се, пусть згашене світло чи ні. Саме тому треба згасити, щоби ніхто не побачив з надвору крізь вікно, що я у вас, головно, щоби не побачив небіщик. Зараз, як прожену його, відійду від вас.

І вдові зачала подобатися та авантура.

Чим будете проганяти? — спитала — Самою молитвою, чи й свяченою водою? Принесете з собою кропило і свячену воду?

Кропило принесу, але по-молитви його буду проганяти.

— думав. Треба подивитися що там таке. Може то які бан-

та що точно о десятій годині згасить світло і відійшла. О десятій годині заховдало у двері її комнати. Відчинила і впустила пробощa. Він витягнув з кишені фляшку вина і поставив на столі.

Щоби не було так скучно сидіти, — сказав. — Дайте чарки.

Вдова принесла чарки. Пробощ поналивав. Сіли при столику під стіною просто вікна, поливали вино і розмовляли пошепки дожидали небіщика. Минула одинадцята, минуло ще пів години.

Вже йде! — вдова шепнула — Чую кроки. Так як вчера.

Пробощ витягнув з кишені револьвера і поклав біля себе на столі. Кроки наближалися і затихли під вікном. Хата була на підмуровано, отже як хто стояв під вікном, то його голова була низше вікна. Щоби голова появилася в долішній шибі, той хтось мусів би станути на лавочці, яка була під вікном.

По хвили пробощ і вдова побачили чуприну. За нею виринуло чоло, далі ціла голова. Черти лиця не мож було пізнати. Лише вуса подобали на вуса небіщика.

Марино! — загомоніло глухо, неначе з низу. — Я мучуся. З твоєї вини, бо не хочеш віддати мого довгу. Кажу тобі ще раз, що чесний Клим Горбань віддав свій довг і ще дозичив мені сто корон. Віддай йому. Як не віддаш, то знов прийду до тебе, але аж до хати... аж до ліжка. І хоч би ти втікла, тее те, на край світа, знайду тебе.

Що, тее те! шепнув пробощ.

— Зрадив себе.

Пробощ підвів револьвер і бух, бух, бух. — Випалив тричі. На дворі зойкнуло, голова за шибою щезла, і щось гепнуло об землю.

Саме в хвили, коли пробощ стріляв, дорогою, яких триста кроків від хати, ішов жандарм. Почувствіли і станув. Став наслухувати, але не чув нічого.

Неначе коло хати лісничого, — думав. Треба подивитися що там таке. Може то які бан-

дити вломилися до вдови? Добре, що місяць зайшов за хмари, отже легко буде підкрастися під саму хату.

Жандарм зійшов у придорожний рів, і на хилця, попід верби скрадався до лісничівки. Що хвиля приставав наслухуючи. Лиш верби шуміли і ліс шумів. Підійшов аж під хату і побачив ще землі під вікном чоловіка. Штовхнув його ногою. Чоловік не рухався.

Небіщик... То його застрілив хтось. Але хто? Чи вдова так твердо спить, що не чула стрілу? Як би чула, то в хаті не було би так тихо. Може і вона вбита і хату перетрушують бандити? А може вони вже втікли з добичею?

Такі питання виринали одно по одній в голові жандарма.

Треба оглянути хату навкруги. Подивитися, куди бандити влізли і вилізли.

Пішов тихцем на вспятках. Подтис двері... зачинені. Глянув на кожде вікно, але кождe було зачинене. Колиж, обійшовши хату, знов прийшов на місце, де лежав мертвець, доглянув на замерзлій землі біля мерця і на лавці під вікном трохи крови. Глянув на вікно і побачив, що з долішної шиби ніби лише пару черепків.

Хиба вдова стріляла з хати крізь вікно, коли той, що тут лежить, пхався до неї?

Жандарм підійшов під двері і заховдав. В хаті чишно. Лежав мав пістуком.

Вступися бандито, бо стріляю! — пробощ крикнув. —

Бандит в хаті, — жандарм подумав, чуючи грубий мужеський голос. — Сам бандит і зде бандитом мене. Мене, жандарма!

Пані лісничино! Ви вони? — жандарм спитав голосно відступаючи від дверий на бік, бо боявся, що як бандит з добрим револьвером, або з бравдінгом, то куля проде дубові двері.

Замість лісничини, знов відповів той грубий мужеський голос.

Встрелися, бо стрелю!

ФАРМИ!

ФАРМИ менші і більші. Фарма 45 акрів, 3 ліса, сад, дім з 8 кімнат і 5 других будинків, 8 корови, 2 коні, 850 курей, потрібні знаряди, обір, 1½ милі від міста, школа при фармі, земля урожайна. Ціна $4.500; готівкою після можности. — Фарма 96 акрів, 20 акрів будівничого ліса, ріка, сад, дім 8 кімнат, вода в домі, 6 других будинків, 7 коров, 4 волики, 2 коні, молочного курей, гуска, індики, 6 бекрот, картофель, капуста, весь обір. Ціна $5.000, готівкою $2.500 решта на сплати з 5%. **F. FILANOWSKY, 103¼ St. Mark's Pl. (E. 8th St.), близько і Ґенд, New York City.**

СПОСІБНІСТЬ! Продається одна з найбогатших фарм: 190 акрів орної землі, решта ліс і пасовисько, дім 15 кімнат, вода в хаті, 6 других будинків, ріка, 20 дійних корів, 3 коні, 500 курей, 25 гусей, качки, 500 бушлів картофлі, 400 кукурузи, 65 тон сіна, багато ліса та нижнього збіжа, всяка машинерія до великої фарми, школа при фармі, 2 і пів милі до міста і станції. Ціна $10.000, готівкою $4.000.

Фарма 70 акрів, 50 орної землі, решта ліс і пасовисько, дім 8 кімнат, 4 инші будинки, 2 корови, 1 кінь, 100 курей, богато картофлі, сіна, вівса, вся машинерія, 3 милі до міста. Ціна $2.700, готівкою $1.000.

M. PISARKO,
116 E. 7th Street, New York City

НА ПРОДАЖ ФАРМИ коло Miami, малі і великі, земля чорна. Зимі в нас нема. Фарми продаємо на виплати. Шлю інформацію сих фарм дасть:

GEO. SERNETT,
806 First National Bank Bldg., Miami, Fla.

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР
ДР. К. Д. БІЛИК
120 E. 34th ST., NEW YORK, N. Y.
Тел. Caledonia 9014
Недуги мужчин, женщин і дітей.
Урядові години: від 9, до 10. рано, від 5.00 до 7.00 вечером.

ДР. Б. ГОГЕНБЕРГ
спеціяліст зі старого краю. Лічить недуги мущин і женщин, як внутрішні так і хвоєвідні. Переводить всякі операції. Дає недужим безплатну пораду.
DR. B. HOHENBERG
203 EAST 13th STREET
близько 3-ої Евні
NEW YORK, N. Y.
Години офісові щоденно від 9-ої рано до 8-ої вечер.
Tel. Stuyvesant 4030

DR. M. SMITH
16 EAST 7th STREET, NEW YORK
Tel. Orchard 6072
коло церкви св. Юрія.
Говорить по українськи.
Лічить успішно недуги мущин, женщин і дітей.
Найновіші електричні апарати.

СПЕЦІЯЛІСТ
ХРОНІЧНИХ НЕДУГ
МУЩИН І ЖЕНЩИН
як легких, жолудка, нирок, печінки, кишок і чисторих недуг, висилення нервів, ревматизм, острі нервові і хрящеві недуги. Порада даром.
Dr. ZINS
110 E. 16 ST., NEW YORK
Межи 4th Ave. a Irving Place
Години від 9. рано до 8. вечер.
В неділі від 9. рано до 4. попол.

ШКОЛА АКУШЕРІЇ
Учіться АКУШЕРІЇ в нашій школі або в своїй хаті під нашою дирекцією; старайтеся, цінковитя і сюра наука; приймаємо кождого часу. По укінченю видаємо ДИПЛЬОМ. Адресувати: **International School of Midwifery, Inc., Dr. S. Deutsch, Pres., 229 E. 14th St., New York City. Tel. Lexington 4219.**

DR. R. BLECHSCHMIDT
Управнений Хіропрактор
279 FIFTH ST., JERSEY CITY, N. J.
Годзини: вівторок, четвер субота рано від 10 до 1; попол. від 2 до 8.
СПЕЦІЯЛІСТА ХРОНІЧНИХ НЕДУГ.
Говорить по українськи.
230-32 Порада даром.

УКРАЇНСЬКІ АКУШЕРКИ
п. М. СКУБОВА,
98 E. 7th ST., (перший поверх)
NEW YORK CITY.
п. А. КУЛИКОВА,
132 E. 7th ST. (другий поверх)
NEW YORK CITY.
230-35

ВІДРОДЖЕННЯ
роман Льва Толстого, перекпав Вас Сьгович, з портретом автора і з ілюстрованою перекладача. Друге, виправлене, і в текстовою реставрацією В. Бодиарського врізане видання
Три частини в двох томах.
Ціна: $2.25, пор. $2.75.
Замовлення посилайте до:
„SVOBODA"
63 Grand St., Jersey City, N. J.

ДОПИСІ.

НОРТГЕМПТОН, ПА.

Радуйся раю большевицький.

Вже знов приходять до нас голоси розпуки, голоси з московської безодні. Вже знов заллють плач з нашої України і знова виростуть тисячі свіжих могил, в котрих ляжуть наші нещасні люди, умираючи страшною голодовою смертю. Умирають там, де земля медом і молоком текуча, де було повно хліба, де пшеничкою золотою, як морем укривалась наша рідна земля українська.

В ту пору, коли другі народи тішаться волею, торжествують дні своєї свободи, то наш нещасний нарід на своїй рідній земли умирає з голоду, караєть ся в тюрмах. Вороги забрали все, що виділи, а тепер тільки чекають хвилі, коли нарід наш вигине з голоду, а других вистріляють московсько-жидівські опричники; тоді вже цілком свобідно можна буде творити рідні республики і кооперативи, щоб осиротілу землю українську обсадити новими людськими відпадками.

А що ми тут в Америці робимо? Нічогісенько! Ми в ту лютую хвилю деремесь, сварімось, день за днем творимо нові партії і оттак добиваємо себе, чим тілько можемо. З нашого народу витворилась різні хулігани, котрі нічогісенько робити нехотять, лише понаймалися у ворогів тай за гроші, за ті, що катй здерли з нашого народу, випродавши хліб нашої землі чужинцям. Ту кріваницю присилають сюди до Америки; тай понаймалися різні Ірчони, Князевичі і т. п. тай волочаться по Америці, де лише чують про яку організацію, котра стоїть в обороні рідного народу; шукають способів, щоби її розбити. Вихвалюють рай московський, але самі туда їхати не хотять. Вони не дурні, а дурнів шукають, щоб їм повірили.

Ось таких дітей діждалась наша мати Україна. „Свої діти гірше чужих матір розпинають", як казав Тарас. Яке горе тому народови, що навіть зради не годен розпізнати. Він, як дитина, що сміється на вид пожару, у котрім горить її рідна хата. Оттак ми сміємось, коли чужі і свої спалили нам нашу державу.

Але я вірю, що кождий нарід має свій день свободи і що так само прийде день свободи для українського народу. Ці муки, які тепер переносить український нарід, навчать нас, як треба вірити чужій помочі, як вірити чужому добру. Тоді прийде тяжка відплата ворогам і хуліганам українського народу.

А ми, котрим дорога воля нашого народу, котрі дорожимо всім тим, що українське, котрі відчуваємо страшну наругу над нашим народом, держімся кріпко і обєднаймось в оден національний табор, щоби бути готовими на той час, коли вибе година визвольна, а нас покличе в боєві ради стомілений український нарід. Поки що, коли тут в Америці до нас зявиться який хуліган, то так його привіте, щоб ёно вітер за ним загув.

Ленчук Павло,
буший будавний Укр. Січ. Стр.

ВУДГЕЙВЕН, Н. Й.

Ще слівце про комісарські школи.

Недавно появилась була вздуна допись з Вудгейвен, під заголовком „Проч з комісарськими школами", яка певне зацікавила кождого читача і читачку „Свободи". Дописувателъ ярко представив ту школу або ті школи комісарські, котрі провадять місцеві большевики, під назвою „робітнича школа". Правда, котру представив шановний дописувателъ, немало вразила наших комісарчуків, коли аж з Клівленду якийсь большевик вирвався так як пяний зза плота і почав кричати мов спросоня, що це несправедливо критикуєсь робітничі школи. Мабуть цей товариш з армії Троцького зле читав цю допись, бо там не критикуєсь робітничі школи, але тих темних професорів, що беруться вчити діти, лише для того, щоби в них впоювати любов до всього, що російське, а ненависть до українства і до рідного народа. До церкви вичепились, мов біснуваті, та аж казаться, що звалити не можуть. Проти такого „професора" виступається і проти його глупої науки, а не проти самої ідеї школи. Тому лучше було би, щоби ті редактори, які за запрацьований гріш наших братів-чорноробів, друкують такі дурниці в Щ. В. і „Молоті", взялися друкувати хочби байки для дітий, щоби їх читачі, малолітні умом, ліпше розуміли як читати і розбирати це, що надруковане. Дарємні їх заходи, дарємні їх крики і просьби, щоби ми ставали найдитами ляцької шляхти, чи жидів деспотів. Сорокмільйоновий народ не перестане боротись поти, поки його рідний прапор не буде повівати від Лемківщини аж по Кавказа, поки ви всі зрадники не опинитесь на Камчатці або у тім тепленькім містечку, де рогатий Леніна на те голубчики, щоби і ви не виловлях шкварить. Тому і школи ваші комісарські, в котрих бабрики ваші на добре не вийламутите дітей, загинуть раз на дуть; кривда кровію відплатиться, а за зрабовані гроші, котрі дістаєте від св. комуни, вийжджайте чимскорше на Камчатку, бо тільки в Камчаті будете беспечні. Там заложите собі і комуністичну ледівню і будете пробувати зробити торговельний договір із пеклом, де дуже ліц придавбися. От на чім можна заробити добрі гроші!

Небольшевик.

ДОЛЯРИ
ДО РІДНОГО КРАЮ
ТЕЛЕГРАФІЧНО АБО ПОЧТОЮ
ДО САМОГО..... СЕЛА

пересилаємо і гарантуємо що ваша родина отримає на послідній почті АМЕРИКАНСЬКИМИ ДОЛЯРАМИ без жадних клопотів, не робіть рїжниці чи пересилаєте $10 чи $5000.

Продаємо шіфкарти до краю і з краю, продаємо доми в Філадельфії і місто в стейті Пенсильванія около 200 найлучших фармів на продаж. Адресуйте тоже:

AMERICAN UKRAINIAN BUREAU, Inc.
332 N. 8th Street, Philadelphia, Pa.
A. ПАЩУК, президент.

ВИ НЕ МОЖЕТЕ ПОМИЛИТИСЯ.

Коли вложите Ваші гроші до Liberty State Bank and Trust Company.

Вложені у нас гроші суть цілком безпечні і принесуть Вам процент.

Наш Trust Department може в потребі заступити Вам оцінчуа чи адміністратора.

Посилаємо гроші до всіх частей світа і виплачуємо долярами в рїжних краях, а виплати робимо в найкоротшім часі.

Продаємо корабельні карти на всі лінії.

Виготовляємо рїжного рода контракти і повноважства.

Голосіться до нас особисто або писменно а ручимо Вам, що будете вдоволені.

LIBERTY STATE BANK and TRUST COMPANY
23 North Main Street, Wilkes Barre, Pa.

ПАНОВЕ СЕКРЕТАРІ І УРЯДНИКИ ТОВАРИСТВ І БРАТСТВ!

ВАМ ВІДОМО, ЩО НАША ФІРМА ВИРОБЛЯЄ ВСЯКІ РІЧИ БЕЗ ЯКИХ ВАШІ БРАТСТВА ЧИ ТОВАРИСТВА НЕ МОЖУТЬ ОБІЙТИСЬ.

Коли Ваше Братство чи Товариство потребує національного або американського прапору, парадних хоругов, лент, відзнак, шапок або инших річий, то звертайте до нас з замовленнем. МИ Є САМІ ФАБРИКА, КАНТАМИ І ТОМУ У НАС ДІСТАНЕТЕ ДОБРУ РОБОТУ, А МАТЕРІЯЛ ЛИШИМ І В ДЕШЕВШІЙ ЦІНІ ЯК ДЕ-ІНШІ.

ЦІНИ НАШИХ ПРАПОРІВ:

Американський прапор:

2x3 стіп	3x5 стіп	4x6 стіп	5x7 стіп
$2.50	$4.00	$5.00	$7.00

Український прапор з гербом на обі сторони:

2x3 стіп	3x5 стіп	4x6 стіп	5x7 стіп
$3.25	$6.00	$7.00	$10.00

Кожде Товариство чи Братство потребує все до публичних виступів, як паради, ліпінки і прогулян, виступити в своїми прапорами, відзнаками і лентами в однаких. Просимо щиро всіх Українців здавитись до нас в повним довірем, бо ми ручимо за тревалість і красу виконаної у нас річи. Ми уділимо Вам всякої інформації і виділимо Вам сейчас наш катальог з цінами і должно Вам покажду ціну. Не вікладайте але пишіть на адресу:

EAGLE REGALIA COMPANY
115 Nassau St., New York, N. Y.

МІЙ РІДНИЙ КРАЙ.

Мій рідний край такий веселий!...

На просторі степів безмежних спустилась благодать... пишалися села в розкоші, тонули між левадами зеленими і квітли між садками: земля полита дощем і зогріта сонцем, буяла нивами пашні; паслась годована худоба на луках, котрі заслав розкішний, килим трав; летіла бжілонька до вулика обтяжена від щедрого дару пахущих квітків...

Дівчата йшли левадою із праці — заквітчані барвистими квітками; миготіли білі сороченки на них, гоптовані на рукавах; а вродою і радістю веселою життя були наповнені їх лиця і молодеє тіло.

Зустрів їх парубок, що йшов на зустріч стежкою і сміх веселий та дзвінкий луна левадою. Жартує парубок й лунає радісний дівочий сміх.

У білій чистій хаті селянина обідала родина, і молода вродлива донька поставила на стіл гарячий борщ, вареники їкашу готовила нести йому на зміну. Перехрестивши хліб, поважний селянин лама його, а по обличеню від праці в полі його чолі лягля серіозність — він уживав труду від рук своїх І син, студент, що повернувсь недавно зімста, ділив цей хліб із рідною родиною.

Мій рідний край такий веселий!...

Життя кипить у розкішнім місті, палацами стоять нові будинки шкіл і академій — вони вмістили в своїх хоромах не тисячі, а сотні тисяч молодих сердець, котрі прагнуть влить у себе все знаття, мистецтво всі таємности культурних храмів цих.

Крамниці люстрами широких вікон відкрилися, богатством розкошї й добірности вони пишаються. Книгарні розіклали міліони книг та часописів у своїх вітринах, немов хотіли світу показать цей скарб культурного народу.

Музеїв велитенські салі були відчинені для всіх. Пишалися своїм мистецтвом державні театри.

За містом цим розкинулось другее місто відкіль неслися, потяги із рїжним крамом, розвозячи його по всій країні й несучи в чужинство за обмін чужих товарів. Там робітник в час спочинку сидить у сквері на велитенськім дасі фабрики і чита нового часописа, а на його спокійному обличчі світилася ясная думка й розум.

Струнними лавами, бадьоро, в гарнім одязі проходило народне військо і радісно його віта нарід й лунає гучно: Слава!...

Над простором степів над хатами, садами, сад над велитенськими дівріцами міст розквітла благодать, засяяв, прапор безмежної блакиті неба та жовто-золотих полів осяяних промінням сонця.

Мій рідний край такий веселий!...

* * *

Мій рідний край такий смутний...

Розвівась сон умерла дійсність. Умерла мрія, жорстока правда троїть серце.

На просторі степів упала туга. На темній, похмурі села спустилось горе, повило їх пітьмою, покрило їх розпукою.

На запустілім полі стоїть буряк, червоним цвітом крові розцвів будяк. Спадив вогонь садки і почорніли, пожарища. Над розвів вітер смород трупів... Голодная вовищя-мати ість дітей своїх, скажений сил вбиває батька на тортурах, повію ще дочка і стогоном тяжким рида нарідненводі...

Не плачуть діти на руїнах, не тужить удова по мужеві і не рида засиюмамати... Страшним, безкраїм гробовищем вкрились села. В обіймах смерти, під чорними її крилами летить з холерою чума й тащює тапюй тиф, сміється голод, скрегоче кистяком, голодним голодним скрегогом зубів...

Червонним гарячими, ріками кров тече між спаленими полями. Руїнами чорніє місто. Примарами скелетами в ганчірю і бруду ідуть по місту вояки й нарід ховаеться у погребах і щелопоть бліді уста — проклятя!..

Спустилась смерть, ліга на мертві гробовища: шукає трупів голод між руїнами і прапор крові. обдертий і брудний покрив країну...

Мій рідний край такий смутний...

Василь Некрасивич.

Baltic America Line.
9 BROADWAY NEW YORK
ДО ГАМБУРГА, ДАНЦІГУ І ЛІБАВИ
Поспішна їзда на великих, модерних кораблях третою класою кабіни з 2, 4, 6 і 8 ліжками. Трета кляса з Ню Йорку, Бостон, Філадельфії вправ до Гамбурга $103.50. Данціґу $106.50, Лібави $107.00 і $5.00 поголовне. З Бостону до Ню Йорку через Фол Ривер лінію. З Філадельфії до Ню Йорку залізницею. Слідуючий відїзд з Ню Йорку:
ESTONIA ..... October 22
LITUANIA ..... November 12
Голосіться до місцевих агентів.

ПЕС І ЖУРАВЕЛЬ.

(казка)

Журавель зловився в сіти. Не міг ніяк вирватися з них.

— Ах! — нарікав він — що буде зі мною, к я не розірву тих сітей. Прийде мисливець і вбе мене, а ні то згину з голоду. Колиж я згину, хто займеться моїми діточками там у гнізді? Вони мусіти муть також згинути, коли я не вернуся корміти їх.

Недалеко в полі був вівчарський пес. Він чув плач журавля. Прискочив і розірвав сіти.

— Лети до своїх діток, — сказав.

Журавель подякував щиро.

— Я хотівби, щоби всі пси були такі, як ти. І рад би я відвдячитися тобі.

— Хто знає? — сказав вівчарський пес. — Колись і я можу найтися в біді. Тоді ти можеш пригадати собі моє. Моя матьговорила було мені:

„Добрий вчинок, добрий не лише для людий, але і для звірят".

Якось раз після цієї пригоди журавель вертав до дому. Злетів на землю, щоби напитися води у ставку. Пе, аж чує, хтось недалеко так жалко плаче. Оглядається довкола. І кого бачить? Вовчарський пес лежить на землі ледви живий.

— Що з тобою приятелю питає журавель.

— Кістка застрягла мені в горлі і мучуся.

— Отвори рот, приятелю, хай я подивлюся. Може я поможу тобі.

Пес отворив рот. Журавель устромив свій довгий дзюб і зараз витягнув кістку.

— Ах, яка з тебе добра, вдячна птиця! — викликнув пес і скочив на рівні ноги — як я віддячуся тобі, що ти вратував мені життя?

— Абож ти перший не вратував мені життя? пригадав журавель.

То було вже дуже давно.

В.Х.

КАЙДАШЕВА СІМЯ.
повість І. Нечуя-Левицького, з портретом автора і з передмовою Василя Щурата.
Ціна: $1.25, пор. $1.50.
Замовлення слати на адресу:
„SVOBODA"
63 Grand Street, Jersey City, N. J.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

ГЛЯДАЮ СПІЛЬНИКА.

Добра нагода для характерного бізнесмена України. Добре ідучий інтерес лондри, фабрика з всіми потрібними машинами до сего інтересу, потреба лишень капіталу обертового; поле до бізнесу широке. Голосіться листовно чи особисто до: 29-31

STATE LAUNDRY SERVICE,
205 Liberty Ave., Jersey City, N. J.

Вже є українські ролки на піяно. Пісні, танці, коломийки, козаки, гопаки. Всіх маємо 16 штук. Гопотіться Вечерниці, Кобза, Бандура, Буханда і инші. Пишіть до цінника, дайте знати своїм знакомим, котрі мають „плейер піяно". Пишіть: **Sichowy Bazar, 34 East 7th St., New York.** 28-30

ПОШУКУЮ Матвія Бовнар, родом з Батятич, Гал., три роки тому переїхав в Пітсбургу, Па. Хто би знав його адресу, або він сам, най зволить зголоситися сейчас до: **HARRY CHIMKO, 89 E. Clifton Avenue, Clifton, N. J.** 229-31

УЧЕНИК з ученеою VI, кл. гімн. бувший У. С. С. і співробітник Театру Когутяка, котрий недавно прибув з краю, пошукує праці, радо приймає учительство, вишкоі концертів і штук театр. і т. д. Зголошення ласкаво прошу слати: **D. JORDAN, 520 Main St., Hartford, Conn.** 229-36

ПОШУКУЮ Василя Штика, котрий тому півтора року приїхав з Франції, а тепер перебуває в Нью Йорку. Хтоб знав його адресу, або він самий, прошу писати до: **ALEX SHTYK, 3037 Playfair St., Detroit, Mich.** 30-31

ПОШУКУЮ свойого кревна Андрія Гоголя з села Чолович, пов. Рудки, Гал. Маю до него важну справу і хтоби про него знав або він сам прошу зголоситися до **EVA KOHUT, Prado 3, Habana, Cuba.** 230

В приватних і судових справах
ТЛУМАЧ-ПЕРЕВОДЕЦЬ
УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКИЙ
A. E. BILINSKI
307 University Ave. N. E.
MINNEAPOLIS, MINNESOTA
Пишіть по українськи. 229-31

Свій до Свого! — В лучности сила!
СКЛАД
ЯСЦЬ, МАСЛА, СИРА, КУРИЙ.
Продаеться по гуртових цінах.
Доставляємо на місця.
Низькі ціни для Бучерень, Грошерень і Ресторацій.
Зголошуйтесь або пишіть до:
ПЕТРО ЛЕВИЦЬКИЙ І С-КА
229 CALLOWHILL STREET,
PHILADELPHIA, PA. 230-35

НОВЕ ПІРЯ НА ПОСТЕЛІ.

Пишіть сейчас по нашу Даровую Книжку Великих Дешевостий Нових Санітарних Ліжок, Заголовків і Піря. Ся книжка завощадить Вам богато грошa. Велика знижка у наших фабричних цінах. Якість і виполовлено гарантовано. Заки купите, пишіть по сю книжку, зразки піря і підшивки.
AMERICAN FEATHER & PILLOW CO.
Desk D., Nashville, Tenn.

ШІФКАРТИ,
паспорти, висилка грошей, сейфові скриньки, нотаріяльні акти і все, що особисто або листовно полагоджує
***John Haniak*, нотар**
613 CARSON STR. S. S.
PITTSBURGH, PA.

ЛЕТЮНИ НАОКОЛО СВІТА ОЗНАЧАЮТЬ НОВУ ЕПОХУ.

Побіда летунів з Армії Злучених Держав наокола світа є цілковита. Пустились вони 17-го марта з Санта Моніка, Каліфорнія і по богатьох трудах та небезпечностях наражені на смерть нераз, прилетали врешті до Вашінґтону дня 9-го вересня (перелітаючи 22,276 миль). Цілкови сен подорожі було довгою та нерідко можливість спостереження комунікації повітрем зі всіми краями у світі. Доконано сего через подивляючу відвагу і витривалість, торуючи собі при сім славу і новую епоху в історії світа. Лет сей тому був місією міжнародної приязни. Трінера Гірке Вино, котре приносить пільгу у всіх частях Америки і богато краях у Европі та Азії, спонівує і тому задачу. Єсть воно вповні охочо принимане. Пан С. П. Драгецевич, Бакс 636, Іверберґ, Аляска, вислав замовлення 18-го грудня і писав нам: „Мій сусід дав мені одну бутельку Гіркого Вина Трінера в минувшу зиму і воно дуже мені помогло воно так, що тої зими не хочу ся ані разу розхорувати з него приклад і держіть його дома. Нема нічого лішого у випадках браку апетиту, затвердіння, гадки, болю голови, нестравности, гризотвості жолудкових. Коли-ваш аптекар або доставця лікарств не може Вам його достарчити, пишіть просто до Joseph Trimer Company, Chicago, Ill.

ПЕТРО ЯРЕМА
РУСЬКИЙ ПОГРЕБНИК

ВИПОЗИЧАЄ КЕРИЧІ НА ВЕСІЛЯ, ХРЕСТИ І ВСЯКІ ДРУГІ ЗАБАВИ.
129 E. 7th St., New York City.
Telephone: Orchard 2864

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".